

РЕПУБЛИКА СРПСКА
ОПШТИНА НОВИ ГРАД

Петра Кочића бр. 2, 79220 Нови Град; телефон: +387 52 720 900; факс: +387 52 720 901
е-пошта: info@opstina-novigrad.com, web: www.opstina-novigrad.com

Анализа тржишта рада и потребе за радном снагом на подручју општине Нови Град

Јануар, 2024

САДРЖАЈ

1. УВОД	2
2. МЕТОДОЛОГИЈА	3
2.1. Узорак	3
2.2. Прикупљање података	4
3. АНАЛИЗА ЗАПОСЛЕНОСТИ И НЕЗАПОСЛЕНОСТИ НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ НОВИ ГРАД	5
5. ОБРАЗОВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ НОВИ ГРАД	9
5.1. Средње образовање.....	9
5.2. Високо образовање	11
5.3. образовање одраслих.....	11
6. ЗЕЛЕНА ЕКОНОМИЈА КАО ШАНСА ЗА ДОМАЋУ ПРИВРЕДУ	13
6.1. Зелена економија и радна мјеста	14
7. РЕЗУЛТАТИ АНКЕТЕ ИСТРАЖИВАЊА	17
7.1. Квалификациона структура запослених и потребе за додатним обукама запослених	17
7.2. Потреба за додатним запошљавањем	19
7.3. Изазови у проналажењу адекватних кадрова	20
7.4. Сарадња са образовним институцијама.....	23
8.1. Ставови о зеленој економији	24
8. ПОТРЕБЕ ЗА ЗЕЛЕНИМ ПОСЛОВИМА	24
8.2. Предузете и планиране активности на трансформацији радних мјеста у зелена радна мјеста	25
8.3. Потреба за зеленим пословима и потребни ресурси за зелену транзицију.....	26
9. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ	27

1. УВОД

Овај документ презентује резултате анализе и пројекције кретања на локалном тржишту рада израђене на основу резултата истраживања „Ставови привредног сектора о условима пословања, задовољству услугама локалне самоуправе, доступности и квалитету комуналних услуга и потреба за радном снагом за 2023. годину“, које је Одсјек за управљање развојем у сарадњи са Одјељењем за привреду и пољопривреду Општинске управе Општине Нови Град спровео у новембру и децембру 2023. године. Истраживање је спроведено путем анкетног упитника за пословни сектор на подручју општине Нови Град, при чему је анкетираних 21 пословни субјекат.

Истраживања о потребама привреде на подручју општине Нови Град за радном снагом се спроводиле од 2018. године у склопу редовног годишњег истраживања „Ставови привредног сектора о условима пословања, задовољству услугама локалне самоуправе, доступности и квалитету комуналних услуга и потреба за радном снагом“, те се резултати овог истраживања презентују у склопу цјелокупне анализе која обухвата све аспекте истраживања: услови пословања на локалном нивоу, задовољство услугама локалне самоуправе, доступност и квалитет комуналних услуга и ставови привредних субјеката о потребној радној снази.

Посљедње истраживање које се специфично односи на локално тржиште рада у Новом Граду спроведено је 2014. године у склопу истраживања „Усклађивање образовног система са потребама тржишта рада“, те је било неопходно израдити нову анализу која ће детаљно сагледати стање у привредном сектору у вези потреба за одређеном врстом и квалификацијом радника, могућностима проналаска и запошљавања адекватне радне снаге, као и могућност сарадње у обезбјеђивању квалитетне праксе за ученике средње школе.

Због свега наведеног, у склопу редовног годишњег анкетног истраживања о ставовима привредног сектора о условима пословања за 2023. годину, проширен је досадашњи сет питања која се односе на потребе за радном снагом и обукама, а сагледавајући све аспекте одрживог развоја, сачињен је и сет нових питања која се односе на зелену економију и зелена радна мјеста.

На подручју општине Нови Град послује 140 привредних друштава и 445 самосталних предузетника који запошљавају 3.926 радника. По подручјима дјелатности, највећи број запослених је у области трговине на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала (1.010 запослених или 25,7%), прерађивачкој индустрији (825 запослених или 21%) и саобраћај и складиштење (351 запослених или 8,9%). Када је прерађивачка индустрија у питању, највећи број запослених је у области текстилне, дрвопрерађивачке, прехранбене, машинске и металске индустрије.

Анкетни упитник је током истраживања дистрибуисан електронским путем, а позив за учествовање у истраживању послан је на адресе 50 привредних субјеката, који представљају репрезентативан узорак цјелокупне привреде Новог Града. Повратне одговоре доставио је 21 субјекат, што чини 3,6% од укупног броја пословних субјеката.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

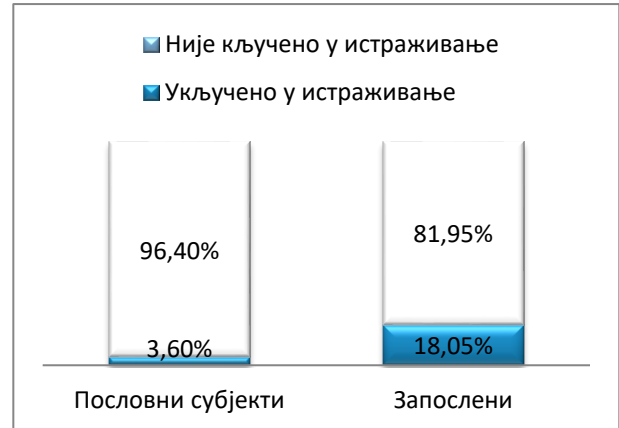
Методологија израде овог документа подразумијевала је прикупљање, коришћење и обраду података добијених из анкете 21 привредног субјекта који послују на подручју општине Нови Град, као и анализе статистичких података и података из званичних извјештаја и информација Општине Нови Град. Анкета је дистрибуисана електронским путем. Анкетом је обухваћен укупно 21 привредни субјекат. Добијени одговори су довољно релевантни за општи утисак о ставовима привредних друштава и предузетника о потребама за радном снагом на подручју општине Нови Град. Подаци из истраживања су представљени бројчано, процентуално и графички, у зависности од сложености питања, односно одговора испитаника.

2.1. Узорак

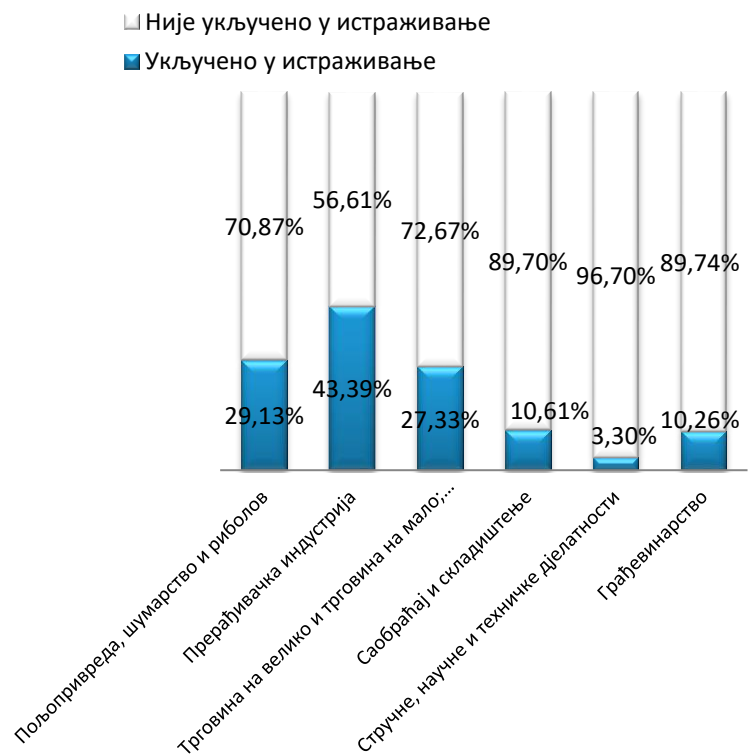
У сврху ове анкете припремљен је упитник, који је циљано упућен на 50 е-маил адреса пословног сектора који представљају репрезентативан узорак целокупне привреде Новог Града. Циљ је био да се од 50 достављених упитника врати најмање 15 одговора, што је и су складу са Поткритеријумом 2.5. IV едиције BFC SEE стандарда, према којем је потребно да се анкетирање привреде врши на узорку од минимум 2% од укупног броја компанија, што за подручје општине Нови Град износи 12 компанија. Као што је горе наведено, очекивани минимални статистички узорак био је 15 попуњених упитника, а како је одговоре доставио 21 пословни субјекат, може сматрати да је анкета успешно спроведена.

Истраживањем је обухваћено 3,60% пословних субјеката која запошљавају 18,05% радника на подручју општине. Структуру анкетираних субјеката чини 6 самосталних предузетника (29%) и 15 привредних друштава (71%). По дјелатности, највише је анкетираних из области прерађивачке индустрије (11 субјеката која запошљавају 358 радника), трговине на велико и трговина на мало; поправка моторних возила и мотоцикала (3 субјекта која запошљавају 276 радника) и саобраћај и складиштење (3 субјекта која запошљавају 38 радника).

Број радника запослених код послодаваца који су

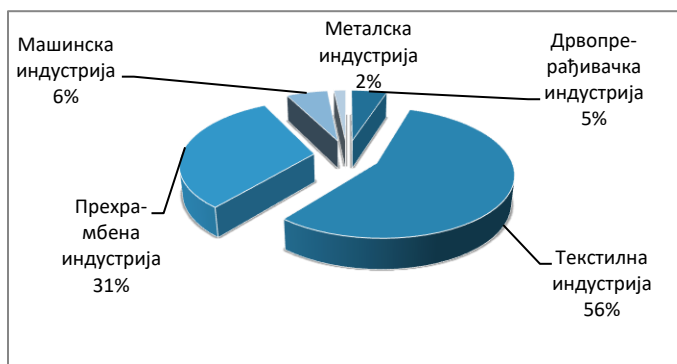
обухваћени истраживањем у односу на укупан број радника у Подручју:

Када је прерађивачка индустрија у питању, анкетирани су субјекти из:

- **Дрвопрерађивачке индустрије** - 1 привредно друштво и 2 самостална предузетника са укупно 18 запослених,
- **Текстилне индустрије** - 3 привредна друштва са укупно 200 запослених,
- **Прехрамбене индустрије** - 1 привредно друштво и 1 предузетник са укупно 113 запослених.
- **Машинске индустрије** – 2 привредна са укупно 21 запосленим,
- **Металске индустрије** – 1 самостални предузетник са укупно 6 запослених.

Структура анкетираних субјеката у Подручју Ц - Прерађивачка индустрија, по броју запослених код анкетираних субјеката:

Збирни преглед анкетираних субјеката по подручју дјелатности:

Подручје дјелатности	Број анкетираних	Број запослених	Број привредних друштва	Број самосталних предузетника
Пољопривреда, шумарство и риболов	2	30	2	0
Прерађивачка индустрија	11	358	7	4
Трговина на велико и трговина на мало; поправка моторних возила и мотоцикала	3	276	3	0
Саобраћај и складиштење	3	38	3	0
Стручне, научне и техничке дјелатности	1	3	0	1
Грађевинарство	1	4	0	1
Укупно:	21	709	15	6

Анкетни упитник који је дистрибуисан пословним субјектима садржавао је сет од 25 питања која се односе на потребе за радном снагом и обукама, те 9 питања из области зелене економије и потребе за зеленим радним мјестима.

Циљ анкетних питања која се односе на потребе за радном снагом и обукама је био да се утврди структура дефицитарних кадрова, колико је пословни сектор задовољан постојећом радном снагом, који су проблеми приликом попуњавања слободних радних мјеста, те могућностима за формално и неформално образовање радника код послодавца и за сарадњу са образовним институцијама.

Циљ анкетних питања из области зелене економије и потребе за зеленим радним мјестима био је да се утврде ставови о концепту зелене економије, плановима предузећа у смислу транзиције према зеленој економији и трансформацији радних мјеста у зелена радна мјеста, те да ли привредни субјекти улажу у истраживање и развој одрживих производа или технологија.

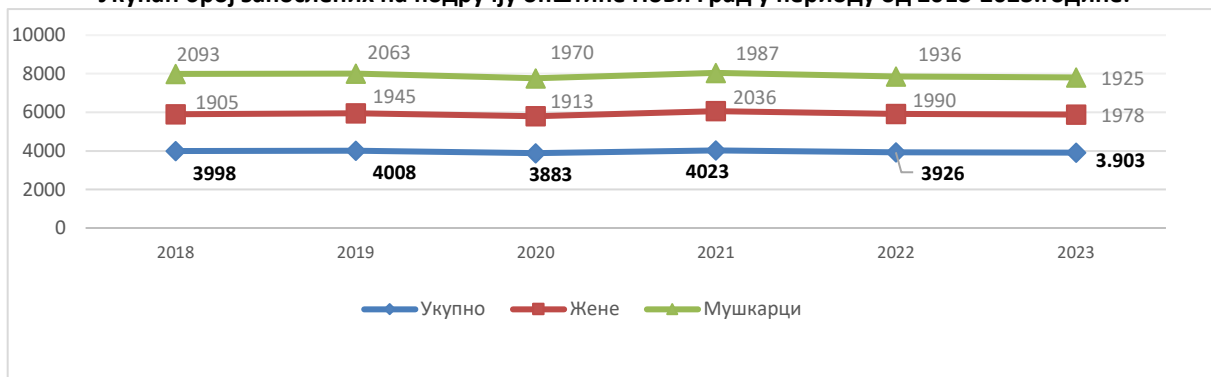
2.2. Прикупљање података

Анкета је спроведена у мјесецу новембру и децембру 2023. године, путем онлине анкете на адреси: <https://forms.gle/Hqp9RrEJpvBDdt67>, а која је објављена на званичним веб страницама Општине Нови Град. Поред тога, позив за испуњавање анкете је путем е-маила и телефона упућен на 50 циљаних предузећа, која представљају најрепрезентативнији узорак локалне привреде (предузећа која запошљавају највише радника, по најзаступљенијим дјелатностима). Одговори су похрањени путем израђеног обрасца на Google Forms, а резултати анкетирања су дати у форми готових извјештаја у табеларном облику као и у форми графикана те су као такви упоредиви са подацима других извора, као што су статистички извјештаји и сл.

3. АНАЛИЗА ЗАПОСЛЕНОСТИ И НЕЗАПОСЛЕНОСТИ НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ НОВИ ГРАД

На подручју општине Нови Град је 2022. године, према процјени Републичког завода за статистику РС, живјело 22.401 становника. Према процјенама старосне структуре становништва за исту годину, 14. 883 (66,43%) становника је припадало старосној групи између 15 и 65 година. Од овог броја становника који су у радној старости, само 4.663 (20.81%) је активно укључено на тржишту рада и представљају радну снагу (3.926 запослених и 737 активних тражилаца запослења). Број запослених је варирао током година.

Укупан број запослених на подручју општине Нови Град у периоду од 2018-2023.године:

Извор: "Градови и општине Републике Српске", 2023, Републички завод за статистику РС, „Привредна кретања јануар-децембар 2023“, Подручна привредна комора Бања Лука

Код укупног броја запослених у периоду од 2018. - 2023. г. примјетно је да је дошло до пада броја запослених за 2,4% (95 запослених). Највећи пад броја запослених забиљежен је 2020. године- за 3,11% (за 125 радника) у односу на 2019. годину, као посљедица пандемије корона вируса. Примјетан је и релативан опоравак након пандемије корона вируса, гдје је у 2021. години дошло до пораста броја запослених – за 3,6% (140 радника), међутим усљед глобалне економске кризе и инфлације у 2022.години долази до поновног пада броја запослених у 2022. г. – 2,4% (97 радника), а тај тренд је, због израженијег одлива радне снаге у иностранство, настављен и у 2023. години, када је дошло до пада броја запослених за 0,6% (23 радника).

Примјетан је и тренд смањења разлике између броја запослених жена и мушкараца. У току посљедњих 10 година број запослених мушкараца у односу на број запослених жена био је константно већи, међутм 2021. године долази до значајнијег одлива мушке радне снаге у иностранство, тако да је од 2021. године број запослених жена већи од броја запослених мушкараца. Повећање процента запослених жена можемо приписати и повећању броја запослених у текстилној индустрији, у којој је дошло до највећег раста броја запослених, гдје радну снагу чине углавном жене.

Што се тиче броја запослених по подручјима дјелатности, према подацима Републичког завода за статистику РС, највећи број запослених је у:

- Подручју Г - Трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала - 1.010 радника или 25,7%,
- Подручју Ц - Прерађивачка индустрија - 825 радника или 21%,
- Подручју Х - Саобраћај и складиштење - 351 радник или 8,9%,

- Подручју И - Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство - 204 радника или 5,2%,
- Подручју А - Пољопривреда, шумарство и риболов - 103 радника или 2,6%.

Посматрајући упоредне податке о структури запослених по стручној спреми на подручју општине за 2020., 2021. и 2022. годину можемо закључити да расте удио радника са ВШС, ВСС, ССС и НСС, док опада удио ВКВ и КВ радника.

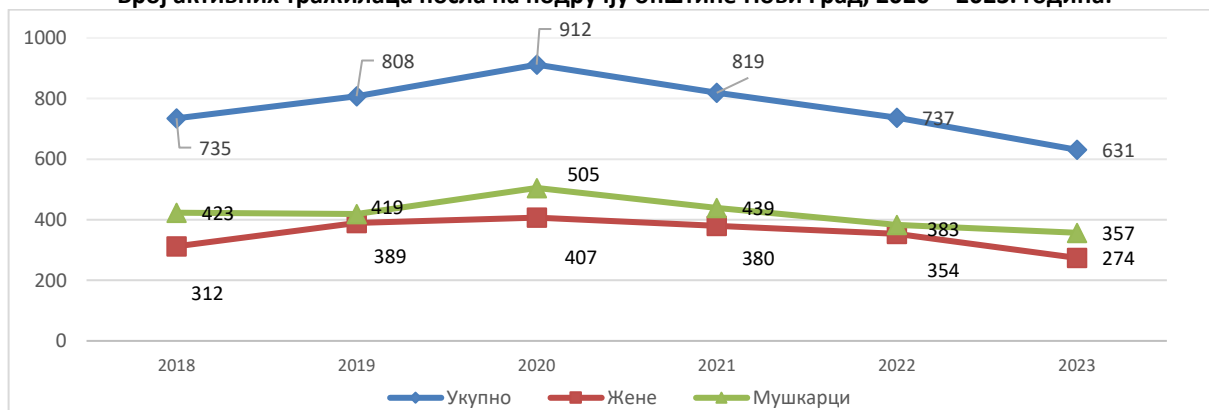
Структура запослених по стручној спреми на подручју општине Нови Град (%):

Стручна спрема	2020.година (%)	2021.година (%)	2022.година (%)
Др, Мр	0,2	0,2	0,2
ВШС, ВСС	20,9	21,1	21,9
ССС	53,2	53,2	53,8
НСС	2,9	2,9	3,1
ВКВ, КВ	16,05	15,6	14,3
ПК и НК	6,5	6,9	6,9

Извор: Информација о стању у привреди општине Нови Град за 2020, 2021. и 2022.г.

Укупан број регистрованих незапослених на подручју општине¹ са 31.12.2023. године је износио 631 незапослених, док просјечна незапосленост у 2023. години износи 681. Број активних тражилаца посла у току 2023.године се константно смањивао током цијеле године, осим у јулу и августу, када је дошло до повећања броја активних тражилаца посла за 32, што је повезано са пријављивањем свршених средњошколаца на евиденцију Завода за запошљавање РС. Број новопријављених на евиденцију Завода за запошљавање РС је просјечно 66 мјесечно, док су са евиденције ради запослења одјављена просјечно 34 лица мјесечно.

Број активних тражилаца посла на подручју општине Нови Град, 2020 – 2023. година:

Извор: „Градови и општине Републике Српске“, 2023, Републички завод за статистику РС

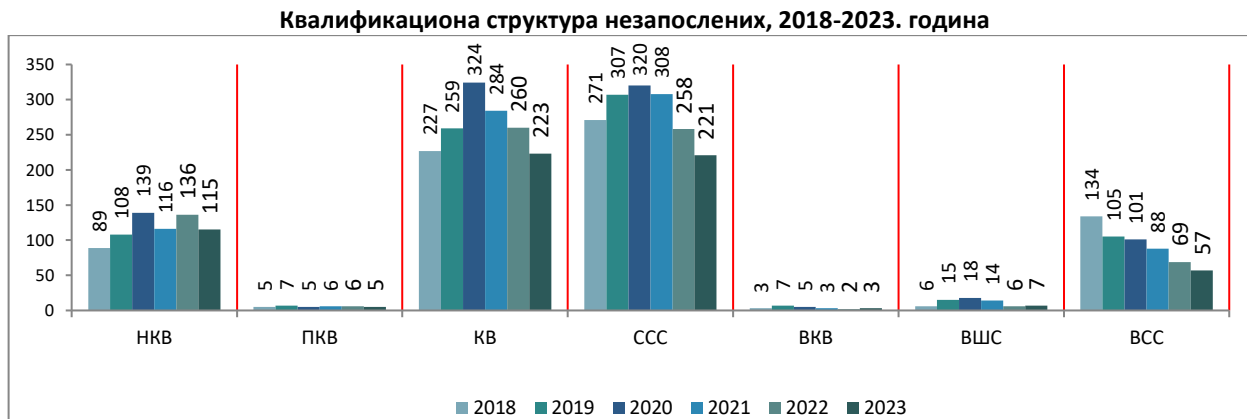
Нови Град је већ дуже вријеме суочен са неповољним демографским трендовима, било да се ради о миграционом салду или о константно негативном природном прираштају и старењу становништва. У протеклих неколико година евидентан је одлазак радне снаге са подручја општине, тако да је у периоду од 2018 -2023.године на евиденцији Завода за запошљавање на дан 31.12. регистровано 104 (14,14%) лица мање које тражи запослење. Према студији „Одрживост емиграција из Босне и Херцеговине“ из 2020.г., емиграције из БиХ нису само резултат трагања за послом и настојања за осигурањем

¹ Извор података: Завод за запошљавање РС, Филијала Приједор, БИРО Нови Град

егзистенције, односно нису само економске миграције. Оне су условљене сплетом економских (недостатак радних мјеста, ниске плате, лоша пословна клима за вршење послова), политичких (корупција и непотизам, привилегије, правна несигурност, изостанак владавине права, дискриминације у људским правима, политичка неизвјесност, неефикасна и недоступна јавна управа) и социјалних фактора (лош третман рада и радника, неразвијене социјалне услуге – здравство, образовање, социјални и пензијски систем).

У периоду од 2018 -2020. године број активних тражилаца посла константно је растао, тако да је 2020. године забиљежен највећи број активних тражилаца посла, што је дијелом и посљедица неповољних кретања на тржишту рада усљед пандемије корона вируса. Повећање броја активних тражилаца запослења у 2020. години се односи углавном на мушку радну снагу, која је тада увећала своје учешће у укупном броју незапослених за 3,5%, а број мушкараца који траже запослење је порастао за 20,5%.

Након 2020. године, број активних тражилаца запослења константно опада, тако да је у периоду од 2020 -2023.године забиљежено 281 (30,8%) лице мање које тражи запослење. С обзиром на неповољна демографска кретања и одлив радне снаге, а са друге стране на стагнацију броја запослених, то практично значи да је трећина лица која траже запослење отишло са подручја општине.

Извор: Завод за запошљавање Републике Српске

У квалификационој структури, односно учешћу појединих степена стручне спреме у укупном броју активно незапослених у 2023. години, радници са ССС и КВ радници чине најбројнију групу- 70,3%. Значајан је и удио НКВ радника који чине 18,2% укупног броја активно незапослених лица. То практично значи да сваки пети незапослени радник нема никакве квалификације. Иако је удио КВ радника и радника са ССС значајан и представља одређени потенцијал за нова запошљавања у прерађивачкој индустрији, треба нагласити да се поставља питање релевантности њихових квалификација, посебно код оних који су дугорочно незапослени.

Извор: Завод за запошљавање Републике Српске

Када се погледа старосна структура незапослености, очигледно је да је трећина незапослених припада старосној групи од 18-35 година-33%. Незапосленост младих је, у ствари, један од великих проблема Републике Српске, будући да је повезана са неостваривањем очекиваних прихода и сиромаштвом, стагнацијом знања и вјештина, а то све има директан утицај на трајни губитак људских ресурса. Поред тога, број незапослених младих се значајно смањује, тако да је 2023. године било скоро упола мање незапослених младих до 35 година старости у односу на 2020. годину, што је повезано са миграционим кретањима и одласком младе радне снаге са подручја општине и све мањим прираштајем.

Поред значајног учешћа младих, старосна структура незапослених лица показује и велики проценат теже запошљивих група, односно скоро 33,6% незапослених припада старосној групи од 45-60 година (212 лица). Насупрот трендовима код свих стросних група, гдје је примјетно опадање броја незапослених, код старосне групе од 60-65 година видљив је тренд пораста броја незапослених ове старосне групе, што је последица старења становништва и депопулације.

Подаци наглашавају важност прерађивачке индустрије и трговине, које, по свим показатељима, имају највећи потенцијал за стварање нових радних мјеста.

Процес демографског старења заједно са укупном депопулацијом је демографски проблем који има утицај на готово све сфере друштвено-економског живота. Негативне импликације демографског старења су видљиве у свим порам друштва, кренувши од пензионог система, здравственог система и система образовања па све до тржишта рада. Бројчано смањење и старење радног контингента доводи у питање бржи економски развој цијеле земље, па тако и општине Нови Град.

5. ОБРАЗОВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ НОВИ ГРАД

Образовни процес на подручју општине Нови Град одвија се у једној јавној предшколској установи (Дјечји вртић „Пчелица Маја“ у Новом Граду и организациона јединица у Сводни), четири централне основне школе, двије средње и једној високошколској установи. ЈУ Средњошколски центар „Ђуро Радмановић“ Нови Град организује теоријску наставу у учионицама, док се практична настава одвија у намјенским радионицама и код привредних субјеката. У текућој школској години 12 ученика похађа практичну наставу ван школе (10 ученика занимања трговац и 2 ученика занимања конобар), док ученика на плаћеној ученичкој пракси нема. Стручно образовање одраслих, преквалификација и доквалификација организују се у ЈУ СШЦ „Ђуро Радмановић“ Нови Град.

5.1. Средње образовање

Средњошколско образовање на подручју општине Нови Град одвија се у двије образовне установе, ЈУ Средњошколски центар „Ђуро Радмановић“ Нови Град и ЈУ Гимназија „Петар Кочић“ Нови Град. Наставу у ЈУ СШЦ „Ђуро Радмановић“ школске 2023/2024 похађа 500 ученика, а у ЈУ Гимназија „Петар Кочић“ 63 ученика.

Број ученика у средњим школама на подручју општине Нови Град:

Шк.год.	Број одјељења	Свега ученика
2020/2021	27	601
2021/2022	26	549
2022/2023	27	570
2023/2024	28	563

Извор: Билтен „Средње образовање“, 2023, Републички завод за статистику РС, Информација о средњем образовању општине Нови Град 2023

Број ученика по струкама у средњем образовању на подручју општине Нови Град у шк. 2023/2024.г.:

Образовна установа	Струка	Занимање/смјер	Укупан број ученика	Ученика у завршном разреду
Гимназија „Петар Кочић“	Гимназија	Општи смјер	63	13
СШЦ „Ђуро Радмановић“	Машинство и обрада метала	Машински техничар за компјутерско конструисање	44	0
		Бравар-заварач	36	12
		Алатничар	8	8
	Електротехника	Техничар информационих технологија	76	27
		Електричар-електроинсталатер	30	0
		Електричар телекомуникација	11	0
	Угоститељство и туризам	Конобар	15	0
		Кувар	21	0
		Туристички техничар	36	0
	Економија, право и трговина	Пословно-правни техничар	33	23
		Економски техничар	13	0
		Трговац	10	10
	Здравство	Фармацеутски техничар	59	19
		Физиотерапеутски техничар	24	0

	Саобраћај	Техничар логистике и шпедиције	24	0
		Возач моторних возила	27	11
		Руководилац грађевинских и претоварних машина	9	9
		Техничар друмског саобраћаја	24	0
		Укупно:	563	132

С намјером усклађивања образовног система и уписне политике са потребама тржишта рада, Министарство просвјете и културе РС предузима низ активности на креирању квалитетније уписне политике у средњем образовању. Од школске 2020/2021. године Влада Републике Српске се определила и да се ученицима који се уписују у први разред средњих школа у дефицитарна занимања обезбједе стипендије на мјесечном нивоу у износу од 100,00 КМ и бесплатан превоз од куће до школе. Подршка Владе РС ученицима који упишу дефицитарно занимање односи се само на прву годину, док за остале године школовања нису обезбијеђене стипендије, што свакако ограничава и утиче на одлуку о упису дефицитарних занимања.

Општина Нови Град такође додјељује стипендије студентима и ученицима дефицитарних занимања, и то за она занимања која у првој години стипендира Министарство просвјете и културе РС и за занимања за која се утврди дефицитарност струке. Дефицитарност струке, сваке године утврђује Општинска управа општине Нови Град путем Одјељења за друштвене дјелатности у сарадњи са Привредним савјетом општине, Заводом за запошљавање и образовним установама на подручју општине.

Листа дефицитарних занимања у средњем образовању:

Шк.година	Дефицитарна занимања – Министарство просвјете и културе РС	Дефицитарна занимања – Општина Нови Град
2020/2021	Електричар-електроинсталатер	Гимназија - Рачунарско-информатички смјер Техничар мехатронике Машински техничар за компјутерско конструисање Бравар, Возач моторних возила, Пекар
2021/2022	Бравар-заваривач-алатничар	Електричар-електроинсталатер
2022/2023	Кувар, конобар	Електричар-електроинсталатер Бравар-заваривач-алатничар
2023/2024	-	Кувар, конобар Бравар-заваривач-алатничар

С обзиром да локални пословни субјекти изражавају потребе за одређеним профилима радне снаге који се не школују на подручју општине (текстилни радници, столари и сл.), евидентно је да је потребно мијењање образовних профила и њихово усклађивање са тржиштем рада. Увођење нових струка у складу са захтјевима привреде захтијевало би укидање неке од постојећих струка. Ово представља проблем из више разлога. Прије свега потребно је вријеме да се обезбиједи нови професорски кадар који би изводио наставу, док би постојећи радници остали без својих радних мјеста. Умјесто тога школе настоје да модификују постојеће струке и да увођењем нових образовних профила у оквиру тих струка покушају одговорити на потребе привреде и тржишта. Други разлог који отежава увођење нових струка лежи и у чињеници да ученици завршних разреда не показују интерес за уписивање недостајућих занимања због неатрактивних услова рада и ниских зарада у тим областима.

У наредном периоду потребно је радити на унапређењу система професионалне оријентације и савјетовања о планирању каријере и информисати ученике основних и средњих школа о потребама привреде и промовисати нове образовне профиле и предузетничко учење. Такође, стипендирањем дефицитарних занимања би се мотивисали ученици да се образују за та занимања. Стварање бољих радних услова у предузећима и повећање зарада су, такође, фактори којим би се ученици мотивисали за упис на дефицитарна занимања.

5.2. Високо образовање

На подручју општине Нови Град постоји једна високошколска установа – Паневропски универзитет Апеирон, Бања Лука. Студенти на Паневропском универзитету Апеирон, одјељење Нови Град, имају могућност да се упишу на неколико студијских програма првог циклуса, и то:

Студијски програми на Паневропском универзитету Апеирон- одјељење Нови Град:

Циклус студија	Факултет	Студијски програм
I	Факултет пословне економије	Предузетнички менаџмент Менаџмент банкарства, финансија и трговине,
	Факултет правних наука	Опште-правни студијски програм
	Факултет информacionих технологија	Пословна информатика

Број уписаних студената према мјесту пребивалишта и сједишту високошколске установе:

	2022/2023	2021/2022	2020/2021
Број уписаних студената према мјесту пребивалишта	179	205	230
Број уписаних студената према сједишту Високошколске установе	38	73	86

Извор: Билтен „Високо образовање“, 2023, Републички завод за статистику РС

Број дипломираних студената према мјесту пребивалишта и сједишту високошколске установе:

	2022/2023	2021/2022	2020/2021
Број уписаних студената према мјесту пребивалишта	26	41	45
Број уписаних студената према сједишту Високошколске установе	0	2	1

Извор: Билтен „Високо образовање“, 2023, Републички завод за статистику РС

5.3. Образовање одраслих

Завод за образовање одраслих је управна и стручна организација у саставу Министарства просвјете и културе Републике Српске задужена за област образовања одраслих. Образовање одраслих може бити формално или неформално.

Формално образовање одраслих намијењено је особама које нису завршиле школске програме општег или стручног образовања. Оно се реализује у редовним основним или средњим школама или у школама специјализованим за образовање одраслих. Формално образовање је дио школског система и спроводи се у основним и средњим школама.

Неформално образовање, у које се сврставају сви програми изван школског система, може обухватити структурално различите врсте обука (различито трајање, различите циљне групе, теме итд.). Таква врста образовања не омогућава прелазак на виши ниво образовања; ипак, ученицима обезбјеђује стицање

вјештина, знања и способности кључних за професионални развој, што се документује дипломом која служи као доказ о стеченим квалификацијама. Неформално образовање одраслих намијењено је особама које су дјелимично или потпуно завршиле формално образовање, а које желе да унапреде своје вјештине или да се преквалификују у друго занимање.

На подручју општине Нови Град је само ЈУ СШЦ „Ђуро Радмановић“ овлаштена за извођење програма формалног образовања одраслих за средње стручно образовање преквалификацију и доквалификацију, и то:

Струке и образовни профили у установи за образовање одраслих:

Р.бр.	Струка	Образовни профили
1.	Саобраћај	<ul style="list-style-type: none"> • Техничар друмског саобраћаја • Техничар логистике и шпедиције • Руковалац грађевинским и претоварним машинама и крановима
2.	Машинство и обрада метала	<ul style="list-style-type: none"> • Бравар-заваривач • Алатничар • Машински техничар за компјутерско конструисање
3.	Економија право и трговина	<ul style="list-style-type: none"> • Трговац • Пословно-информатички технича • Економски техничар
4.	Електротехника	<ul style="list-style-type: none"> • Електричар-електроинсталатер • Техничар информационих технологија
5.	Здравство	<ul style="list-style-type: none"> • Физиотерапеутски технича • Фармацеутски техничар
6.	Угоститељство и туризам	<ul style="list-style-type: none"> • Конобар • Кувар • Туристички техничар

Извор: Завод за образовање одраслих РС, <http://aop.mpo.org/ic/pretraga.html>

У циљу јачања конкурентности радне снаге, у наредном периоду потребно је сертификовати Средњошколски центар „Ђуро Радмановић“ за обуке оспособљавања за помоћног куvara, конобара, његователя, руковалаца грађевинским машинама, заваривача, ЦНЦ програмера, трговца, јер за овим занимањима, према званичним истраживањима, постоји потреба на тржишту рада Републике Српске.

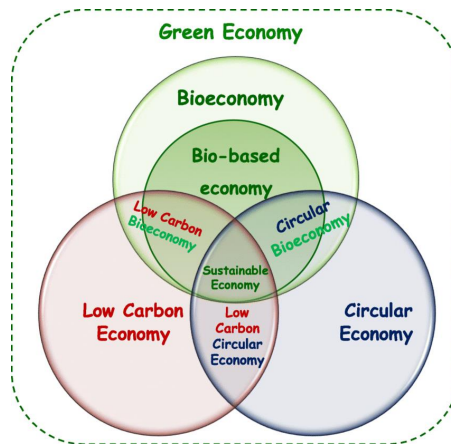
Број ученика и студената са подручја општине Нови Град је сваке године све мањи. На тржишту рада постоји тражња за радном снагом одређених квалификација, које на тржишту рада нема. Са друге стране, на тржишту рада постоји понуда лица са квалификацијама, али не постоји довољна тражња за радном снагом тих квалификација. Недостатак радника и релевантност њихових квалификација за потребе локалне привреде постаје све већи проблем, посебно за прерађивачку индустрију. Неусклађеност понуде и потражње на тржишту рада једно је од највећих ограничења за раст и запошљавање на подручју општине.

6. ЗЕЛЕНА ЕКОНОМИЈА КАО ШАНСА ЗА ДОМАЋУ ПРИВРЕДУ

Према дефиницији UNEP-а (United Nations Environment Programme) зелена економија је она економија чији резултати доводе до благостања људи и социјалне једнакости, а да се притом значајно смањују ризици по животну средину. Практично, зелена економија је она где је раст прихода и запослености вођен јавним и приватним инвестицијама које смањују емисију угљен-диоксида и загађење, повећавају ефикасност коришћења енергије и ресурса, и спречавају угрожавање биодиверзитета и екосистема. Раст и развој привреде и друштва немогуће је више планирати без узимања у обзир како ублажити или како се прилагодити климатским промјенама.

Тек посљедњих тридесетак година почело се причати о промјени прво свијести, па тек онда о новом, другачијем приступу економији. У употребу је уведен термин “одрживи развој”, као појам који дефинише “развој који задовољава потребе постојећег становништва без лишавања будућих генерација могућности да задовоље своје потребе”. Одрживи развој може се остварити једино ако се на одговарајући начин рјешавају питања заштите животне средине.

Уједињене нације поставиле су глобалне циљеве одрживог развоја које треба у наредном периоду постићи, а Босна и Херцеговина се, барем декларативно, определијела да свој будући развој планира на темељима концепта одрживости. Такође, имајући у виду да је један од кључних циљева Европске уније карбонска неутралност до 2050. године, и Босна и Херцеговина ће као земља кандидат имати обавезу да тежи овом циљу. Већ сада су постављени неки циљеви и преузете обавезе кроз учешће у Енергетској заједници и потписивањем Софијске декларације, односно Зелене Агенде за Западни Балкан.

Према социоекономским показатељима, Босна и Херцеговина сврстава се у групу неразвијених земаља, која је због друштвених и политичких околности у протеклих двадесет година успјела очувати своје природне ресурсе и само мали процент њих подвргнути експлоатацији. Расположиви ресурси нуде велику развојну шансу за Босну и Херцеговину која се огледа у развоју зеленог предузетништва у секторима производње здраве хране, експлоатације природних (минералних) вода, искориштења обновљивих извора енергије, затим сектору туризма. Развој пословања у било којој земљи па тако и Босни и Херцеговини ће се неминовно усклађивати са принципима зеленог предузетништва и зелене економије.

Глобални индекс зелене економије (GGEI-Global Green Economy Index) мјери постигнућа у зеленој економији за 160 држава у свијету. GGEI индекс је збир постигнућа у четири главне димензије: вођство и климатске промјене, сектори ефикасности, тржишта и инвестиције и животна средина. GGEI служи као показатељ испуњавања еколошких критеријума и услова постојања зелене економије, као и њеног достигнутог степена развоја. Наредна табела даје упоредне вриједности глобалног индекса зелене економије за Босну и Херцеговину и земље у региону.

Глобални индекс зелене економије за БиХ и земље у региону:

Редни бр.	Земља	Ранг GGEI за 2022.
1.	Хрватска	22
2.	Словенија	28
3.	Црна Гора	57
4.	Србија	81
5.	Северна Македонија	100
6.	Босна и Херцеговина	127

Извор: Global Green Economy Index, <https://dualcitizeninc.com/global-green-economy-index/>

Према GGEI индексу прва мјеста су заузеле Шведска, Швајцарска и Норвешка, док се на посљедња 3 мјеста налазе Туркменистан, Саудијска Арабија и Оман. Кад су земље региона у питању, предњаче Хрватска и Словенија. Босна и Херцеговина је најлошије позиционирана у региону, а њена позиција у свијету је 127. мјесто од укупно 160 земаља.

6.1. Зелена економија и радна мјеста

Циљ зелене економије је да обезбиједи радна мјеста у различитим областима привреде, а нова тржишта се стварају у органској пољопривреди, обновљивим изворима енергије, рециклажи, саобраћају, соларној технологији и др.

Под зеленим пословима подразумијевају се послови који смањују потрошњу енергије и сировина, ограничавају емисију штетних гасова, смањују отпад и загађење, штите и обнављају екосистеме. Овакви послови се стварају широм свијета, и веома су разнолики, зависно од сектора и државе у којој се обављају. Неки „зелени“ послови се лако препознају и већ постоје. То су нпр. инсталирање соларних панела или вјетрогенератора. Традиционални послови, запослења и каријере се не могу заштитити од изумирања, али се могу припремити за будућност трансформишући се у друга занимања или специјализовати се за одређени тип тржишта. Заокрет према зеленој привреди дјелује и на радна мјеста, настаће и настају нова занимања, нека ће бити замијењена, нека ће потпуно нестати, а нека ће се трансформисати и предефинисати.

У секторе који имају највећи потенцијал стварања нових зелених послова спадају:

- **Одржива пољопривреда и рурални развој** (укључујући: промоцију подручја са ограниченим могућностима за пољопривредну производњу, очување и одрживо коришћење ресурса и органску производњу),
- **Енергетска ефикасност (ЕЕ)** у свим секторима потрошње енергије (домаћинства, јавни сектор, комерцијални сектор, саобраћај, прерађивачка индустрија),
- **Развој одрживих обновљивих извора енергије (ОИЕ)** и смањење емисија и притисака на животну средину,
- **Циркуларна економија**- одржива производња и потрошња за ефикасно коришћење ресурса и јачање конкурентности (прерађивачка индустрија, услуге, мала и средња предузећа),
- **Управљање природним ресурсима** (заштићена подручја, очување стабилности екосистема, очување пејзажних и просторних вриједности, водни ресурси, земљиште);
- **Управљање отпадом и рециклажа,**
- **Шумарство/одрживо газдовање, пошумљавање, дрво као обновљиви материјал,**
- **Туризам/еко туризам, агротуризам, рурални туризам, авантуристички туризам**
- **Различите еколошке услуге** (еколошко савјетовање, инжењеринг, приступ финансијама и слично).

Општина Нови Град има природна богатства која су у значајној мјери још увијек очувана, што је добар предуслов и потенцијал за озелењавање малих и средњих предузетника, подстицање еколошких иновација и усвајање ресурсно ефикаснијих технологија у МСП-овима.

Кружна (циркуларна) економија, као кључни сегмент зелене транзиције нарочито има потенцијала за примјену у ресурсно интензивним

економијама, јер осим што осигурава ресурсну ефикасност и с тим у вези условљава смањење притисака по животну средину, такође има значајан потенцијал за креирање економских и друштвених вриједности, док се на нивоу привредних субјеката смањују трошкови пословања, повећава конкурентност, те стимулише развој иновација. Примјери у ЕУ су показали да примјена начела кружности има нарочито позитиван утицај на стварање радних мјеста, али под условом да радници стекну вјештине потребне за зелену транзицију. Циркуларна економија је економски систем заснован на поновној употреби и регенерацији материјала или производа, с циљем наставка производње на одржив и еколошки прихватљив начин. Заснива се на три принципа: елиминација отпада и загађења, циркулисање производа и материјала и регенерација природе.

Списак идентификованих субјеката од значаја за развој зелене економије на подручју општине Нови Град:²

Р.бр.	Назив субјекта	Претежна дјелатност	Активности које се спроводе
1.	ЈУ Парк природе „Уна“ Нови Град	Регулисање дјелатности јавних установа које обезбјеђују здравствену заштиту, образовање, културне услуге и друге друштвене услуге, осим обавезног социјалног осигурања	Организује рад и активности на спровођењу дјелатности у Парку природе на начин и под условима којима се у највећој могућој мјери врши и спроводи заштита животне средине и природе.
2.	ЈПШ „Шуме Републике Српске“ - шумска управа Нови Град	Гајење шума и остале сличне дјелатности у шумарству	Узгој и заштита шума, искоришћавање шума,
3.	Комунално предузеће "Водовод и Канализација" а.д. Нови Град	Прикупљање, пречишћавање и снабдијевање водом	Прикупљање, пречишћавање и снабдијевање водом, канализација
4.	Комунално предузеће "Комус" а.д. Нови Град	Прикупљање неопасног отпада	Сакупљање и транспорт комуналног отпада, до његовог коначног одлагања
5.	Удружење грађана „Green Team“ Нови Град	Дјелатности осталих организација на бази учлањења	Заштита животне средине, млади, друштвено користан активизам и пратећи процеси који директно или индиректно доприносе квалитети живота грађана.
	"СОМР-АСТОР" д.о.о. Нови Град	Производња готове хране за домаће животиње	Производња електричне енергије из сунчеве енергије за потребе предузећа
6.	„биоКонцепт“ д.о.о. Нови Град	Производња осталих производа од дрвета, производња предмета од плута, сламе и плетарских материјала	Производња пелета од дрвених остатака
7.	Пољопривредна задруга "Агропра" са потпуном одговорношћу Доњи Агићи	Гајење житарица (осим риже), махунарки и сјемења уљарица	Производња уља од бундеве, гдје се од остатака производи бундевино брашно. Производња интегралног брашна у воденици.
5.	Бранислав Колунџија	Пољопривредни произвођач	Органски узгој ароније-сертификована производња и прерада
6.	Симпролит НГ "Нови Град д.о.о. за производњу, инжењеринг и консалтинг, експорт-импорт	Производња производа од бетона за грађевинарство	Производња елемената симпролит система. Објекти у Симпролит систему штеде енергију, не задржавају штетне материје, а не мијењају своје карактеристике ни у изузетно влажним системима.
7.	„Симпромах“ д.о.о. Нови Град	Производња производа од бетона за грађевинарство	Сакупљање и складиштење опасног отпада-батерије и акумулатори
8.	"Derma- Fire sticks" д.о.о. за производњу еко пелета, експорт-импорт	Производња осталих производа од дрвета, производња предмета од плута, сламе и плетарских материјала	Производња еко пелета

²Списак није коначан

9.	"MS-Engineering" д.о.о. за производњу и трговину Нови Град	Прикупљање неопасног отпада	Сакупљање, транспорт, складиштење и физички третман неопасног електричног и електронског отпада.
10.	"Sunnyfox" д.о.о за производњу, трговину и услуге Нови Град	Производња електричне енергије	Производња електричне енергије из обновљвих извора
11.	"La Vie" д.о.о за производњу, трговину и услуге Нови Град	Изградња стамбених и нестамбених зграда	Производња електричне енергије из обновљвих извора
12.	"Електрос" д.о.о за производњу и трговину Нови Град	Производња електричне енергије	Производња електричне енергије из обновљвих извора
13.	"РД СОЛАР" д.о.о	Производња електричне енергије	Производња електричне енергије из обновљвих извора
14.	„Uni Credit Bank Бања Лука“ а.д., БањаЛука	Остало новчано пословање	Намјенски кредити за финансирање соларних панела намјенски кредити за куповину електричних и хибридних аутомобила
15.	„НЛБ Банка“ а.д. Бања Лука	Остало новчано пословање	Зелени кредити- за набавку нових уређаја, машина, кућанских апарата, возила или за изградњу, доградњу или реновирање стамбене јединице која ће бити енергетски ефикаснија.
16.	„Raiffeisen BANK“ а.д Босна и Херцеговина	Остало новчано пословање	кредитна линија за МСП: „Го Дигитал ин БиХ“ за финансирање пројеката у области аутоматизације и дигитализације, те зелене инвестиције.
17.	МКФ „Партнер“, Тузла	Остало одобравање кредита	Кредит за становништво за енергетску ефикасност уз донацију од 15 - 20% од укупне вриједности рачуна/фактуре. Финансирање мјера ЕЕ за пословне дјелатности уз поврат на инвестицију од 10%.
18.	МКД "Микрофин" д.о.о. Бања Лука	Остало одобравање кредита	„Еко кредит“ за физичка лица, предузетнике или пољопривреднике који имају потребу за улагањем у уградњу енергетски ефикасних технологија у стамбене или пословне објекте

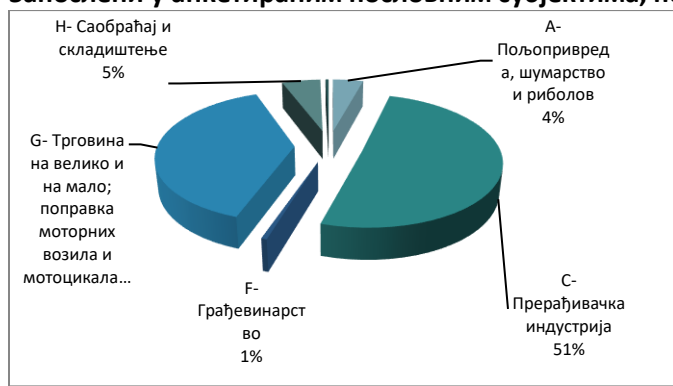
Зелена економија, односно пројекти у области заштите животне средине, представљају развојну шансу за цијели регион, јер тај сектор може да привуче стране инвестиције и отвори значајан број радних мјеста. Из године у годину широм свијета повећавају се улагања у области које се сврставају у зелену економију. Зелена економија даје и велики допринос унапређењу конкурентности националне економије кроз иновације. У новој развојној фази БиХ и РС морају стварати и одржавати конкурентску предност, прије свега помоћу савременијег предузетништва и иновативности предузећа, а такође мора више пажње да се посвети подизању нивоа знања и убрзаном технолошком развоју, што ће довести до раста економских и технолошких перформанси цјелокупне привреде.

7. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

7.1. Квалификациона структура запослених и потребе за додатним обукама запослених

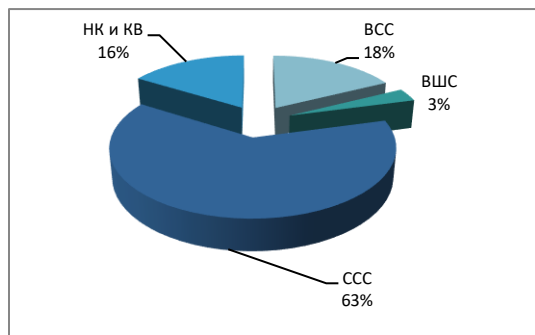
Анкетирани привредни субјекти су 2023. године имали 709 запослених међу којима је највише било оних са средњом стручном спремом - 446 или 63%, док је 174 (25,5%) радника запослено на одређено вријеме, а 535 радника на неодређено вријеме (75,45%). Највише запослених у анкетираним предузећима ради у Подручју Ц - Прерађивачка индустрија (50,5%) и Подручју Г - Трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала (39%).

Запослени у анкетираним пословним субјектима, по КД:

КД	Број запослених
А-Пољопривреда, шумарство и риболов	30
Б- Прерађивачка индустрија	358
В- Грађевинарство	4
Г- Трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала	276
Д- Саобраћај и складиштење	38
Е- Стручне, научне и техничке дјелатности	3
Укупно:	709

Квалификациона структура запослених у анкетираним пословним субјектима у 2023.години:

Стручна спрема	Број запослених	Удио %
Др, Мр	0	0
ВСС(VII степен, 240 бодова)	125	17,6
ВШС(VI степен, 180 бодова)	23	3,2
ССС(III,IV и V степен)	446	63,0
НК И КВ радници	115	16,2
Укупно:	709	100

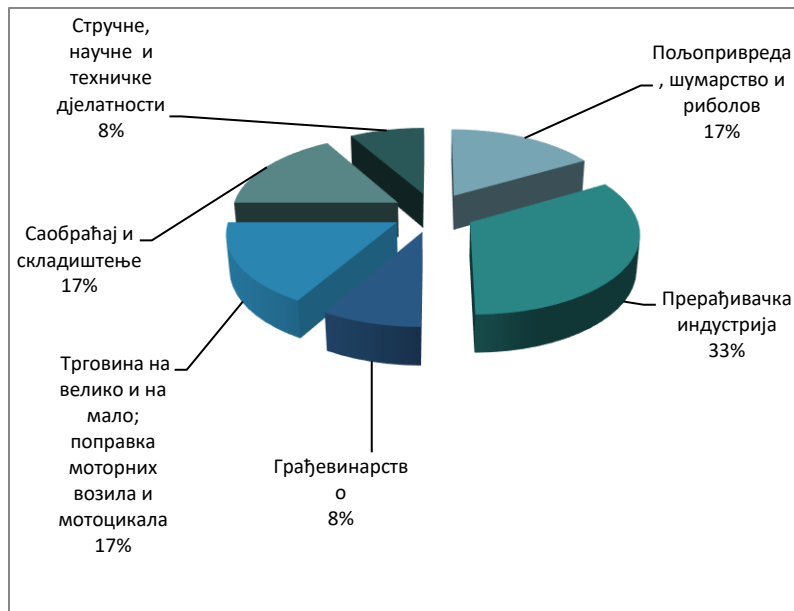
Потреба за додатним обукама запослених

Код 12 пословних субјеката (57%) новопримљени радници морају пролазити додатне обуке како би се оспособили за рад, док код 9 субјеката (43%) овакве додатне обуке нису потребне. Додатне потребе су исказали привредни субјекти углавном у области прерађивачке индустрије - њих 4 (33%), и то по један привредни субјекат из области текстилне и металске индустрије, те 2 привредна субјекта из области двопрерађивачке индустрије. Додатну обуку унутар свог привредног

Код
57%
анкетираних новопримљени
радници морају пролазити
додатне обуке

субјекта организује 13 привредних субјеката (62%), док остали привредни субјекти не организују овакве обуке. Такође, 16 пословних субјеката (76,2%) сматра да запосленима није потребно додатно образовање (преквалификација, стручно усавршавање) и/или верификација знања стеченог на радном мјесту.

Потребе за додатним обукама запослених по дјелатности:

Врсте потребних додатних обука која су навела предузећа су следеће:

- Обнова лиценци,
- Стручно усавршавање за производњу поврћа,
- Обука руковања на машинама,
- Инструкције везано за производни процес,
- Заштита на раду,
- Пекари, на паковању хљеба и пецива,
- Додатне обуке за трговце,
- Коришћење рачуноводственог програма и рачуноводствене послова,
- Упознавање са стројем и обука рада за истим,
- Обука вожње.

Новопримљени радници углавном морају пролазити додатне обуке. Ове обуке се односе углавном на руковање одређеним машинама и производни процес везан за конкретно радно мјесто. Већина послодаваца овакве обуке организује унутар привредног субјекта, а приврени субјекти углавном немају потребе за преквалификацијом и доквалификацијом радника.

7.2. Потреба за dodatnim запошљавањем

Када је ријеч о броју запослених у посљедње три године и да ли су мијењали број радника, 8 или 38% анкетираних привредних субјеката навело је да има повећан број радника, 8 или 38 % их наводи да имају смањен број радника, док је њих 5 или 24 % одговорило да је задржало исти број радника.

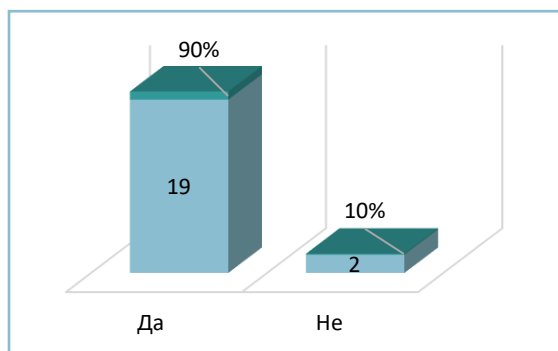
Промјена броја радника у посљедње три године

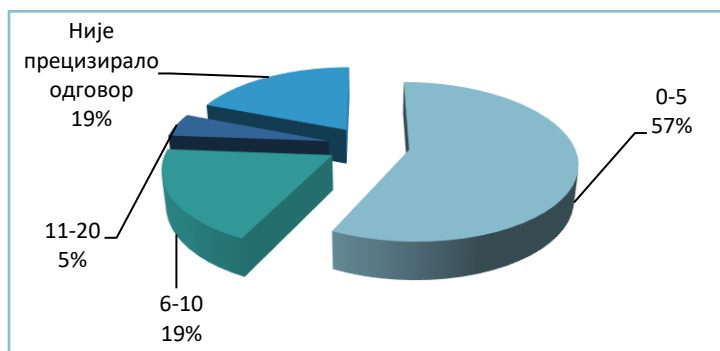
90%
анкетираних субјеката очекује повећање броја радника до краја 2026. године

Од укупно 21 анкетираних привредних субјеката 19 или 90% је одговорило да планира запослење нових радника у наредне три године, док 2 или 10% је дало негативан одговор и не планира запослење нових радника. Привредни субјекти који су дали потврдан одговор на ово питање планирају запослити укупно 103 радника у наредном периоду.

Планирана нова запошљавања у наредне три године:

Број предузећа која планирају нова запошљавања

Број планираних нових запошљавања по субјекту

Привредни субјекти углавном планирају да запосле од 5 до 10 радника (њих 57% или 12 привредних субјеката), 6-10 радника планира запослити 4 привредна субјекта (19%), док само један привредни субјекат (5%) планира да запосли 20 нових радника. Број предузећа која нису прецизирала тачан број запослених који ће им бити потребан износи 4 (19%).

Када је ријеч о профилу радне снаге који им је потребан, предузећа су наводила да су то: столари, текстилни радници, трговци, помоћни радници, возачи, пекари, технолози, токари и бравари, ЦНЦ оператери.

Број пословних субјеката који су изразили потребе за одређеним профилима радне снаге у наредном периоду:

Већина привредних субјеката планира нова запошљавања у наредне три године, и то од 5-10 радника по привредном субјекту. Највећи број привредних субјеката планира запослити текстилне раднике, трговце и помоћне раднике.

7.3. Изазови у проналажењу адекватних кадрова

На питање „Због чега сте имали проблем са недостатком радне снаге приликом попуњавања слободних радних мјеста?“ пословни субјекти су имали 11 понуђених одговора, гдје су могли одабрати више одговора. Већина привредних субјеката (76%) је навела да је у протекле 3 године имала проблем са недостатком радне снаге, те су као главне разлоге навели сљедеће:

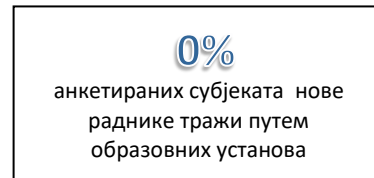
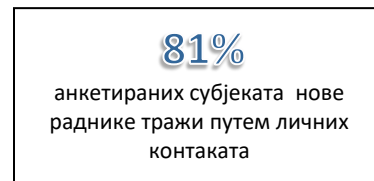

76%
анкетираних субјеката је имало проблем са недостатком радне снаге

Из претходног графика видљиво је да је главни разлог због којег су пословни субјекти имали проблем са недостатком радне снаге недостатак потребних квалификација и одговарајућег радног искуства. Највише привредних субјеката (81%) нове раднике траже путем личних контаката, док мањи број њих нове раднике тражи преко Завода за запошљавање РС (52,4%) и посредством средстава јавног инфирмисања (23,8%). Нико од анкетираних пословних субјеката нове раднике не тражи путем образовних установа.

На питање „Како уобичајено тражите нове раднике?“ пословни субјекти су имали понуђено 5 одговора, те су могли изабрати више одговора и навести додатни одговор уколико не траже нове раднике ни на један од понуђених начина.

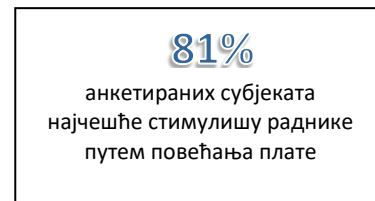
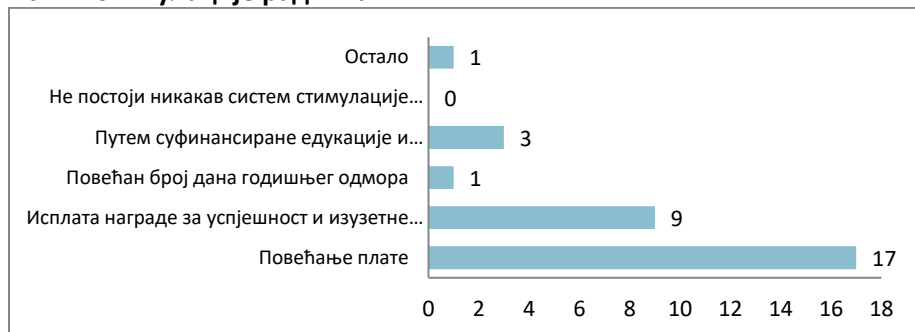
Уобичајен начин тражења нових радника:

Један пословни субјекат из области дрвопрерађивачке индустрије је као додатни одговор навео и то да углавном не тражи раднике, већ да се радници сами јављају и чекају да се отвори радно мјесто.

Сви анкетирани привредни субјекти, у циљу задржавања својих радника, на одређен начин стимулишу раднике, а најчешћи начин је путем повећања плате (81%). Пословни субјекти су на питање „На који начин стимулишете раднике?“ имали понуђено 5 одговора, те су могли изабрати више одговора и навести додатни одговор уколико не стимулишу раднике ни на један од понуђених начина. Додатни одговор је навео један пословни субјекат из дрвопрерађивачке индустрије, гдје је навео да раднике задржава стварањем повољног радног окружења, радом без норми и притиска.

Начин стимулације радника:

Скоро 43% анкетираних пословних субјеката, осим што радницима повећавају плате, исплаћују и награде за успјешност и изузетне резултате у раду. Мањи број послодаваца своје запослене стимулише путем суфинансирања едукације и школовања (14,3%) и путем повећања броја дана годишњег одмора (4,8%).

Инцијативе и приједлози у сврху рјешавања проблема обезбјеђења потребне радне снаге које су навели анкетирани пословни субјекти су:

1. Усклађивање уписне политике средњих школа са потребама привреде:

- Упис већег броја младих у средње фармацеутске школе,
- Инсистирати на увођењу смјера пекар у средњу школу,
- Било би добро да има некаква вечерња школа или курс за столара, гдје би се могао добити некакав сертификат о обуци за столара,

2. Смањење фискалних и парафискалних намета за предузећа:

- Смањење пореза,
- Смањење пореза и доприноса у правцу повећања плате радника,

3. Подстицаји и олакшице за предузећа:

- Подстицај за школовање одређених кадрова,
- Помоћ локалним привредницима да купују нове машине и опрему, праве нове објекте, купују нова радна возила. Самим тим се повећава добит предузећа, отвара могућност за повећање плате радницима,
- Нека стимулација или бољи услови да се људи враћају и остају, односно да не иду у иностранство,

4. Стимулације радника:

- Повећање плате,
- Школовање стручног кадра,
- Повећање плата у јавном сектору за начелника одјељења за финансије, шефа одјсека за трезор и шефа одјсека за буџет. У противном и административна управа ће остати без рачуноводствено-финансијских кадрова,

5. Поједностављење процедура:

- Поједностављење процедура за увоз стране радне снаге,
- Пожељне су иницијативе према вишим нивоима власти за поједностављење рачуноводствених прописа и процедура, као и олакшања стицања звања професионалних рачуновођа,

6. Улагања у предузетничку инфраструктуру:

- Треба уредити простор индустријске зоне (инфраструктуру) и створити нормалне услове за одвијање производње,
- Уводђење модерних технологија,

7. Остало:

- Позитивне промјене комплентног пословног и животног амбијента,
- Повезати потенцијалне раднике и послодавце,
- Општина не треба доводити нове инвеститоре, па да исти ангажују преостале раднике, те да добит износе из државе.

Пословни субјекти углавном имају проблем са недостатком радне снаге приликом попуњавања слободних радних мјеста, а главни разлози за то су недостатак потребних квалификација и одговарајућег радног искуства. Са друге стране, пословни субјекти нове раднике углавном траже личним контактима и преко Завода за запошљавање РС, док је потпуно изостала сарадња са образовним установама кад је у питању ангажман нових радника. У циљу задржавања својих радника послодавци раднике стимулишу углавном путем повећања плате и исплатом награда за успјешност и изузетне резултате у раду. Иницијативе и приједлози у сврху рјешавања проблема обезбјеђења потребне радне снаге које су навели анкетирани пословни субјекти су усклађивање уписне политике средњих школа са потребама привреде, смањење фискалних и парафискалних намета за привредне субјекте, подстицаји и олакшице за привредне субјекте, стимулације радника, поједностављење процедура илагање у предузетничку инфраструктуру.

7.4. Сарадња са образовним институцијама

Већина анкетираних пословних субјеката (66,7%) није сарађивала са образовним институцијама и нико од анкетираних нема ученике на пракси. Са друге стране, 76,2% анкетираних је спремно примити ученике на практичну наставу и притом им нису потребни додатни капацитети за пријем ученика на практичну наставу. У креирању уписне политике учествовала су само 2 привредна субјекта (9,5%).

Разлози због којих анкетирани пословни субјекти немају ученике на пракси су сљедећи:

66,7%
анкетираних субјеката није сарађивало са образовним институцијама

Такође, већина пословних субјеката (66,7%) је спремно учествовати у процесу образовања одраслих кроз учешће у измјени и/или припреми наставног плана и програма, док је 57,1% спремно учествовати у процесу образовања одраслих кроз обезбјеђивање практичне обуке на радном мјесту. 24% анкетираних субјеката сматра да испуњава све услове за обезбјеђивање практичне обуке на радном мјесту, док су остали пословни субјекти навели да им је потребно сљедеће:

76,2%
анкетираних субјеката је спремно примити ученике на практичну наставу

- Додатна опрема за унапређење пословања,
- Новчана надокнада за практичара,
- Обезбјеђење средстава за трошкове (плата, топли оброк, превоз) за оне који су на обуци,
- Финансирање од стране локалне заједнице,
- Потребна је заинтересованост полазника и позив школе,
- Само понуда,
- Да особа која је потребна зна радити на радној машини (багер),
- Подстицајна средства.

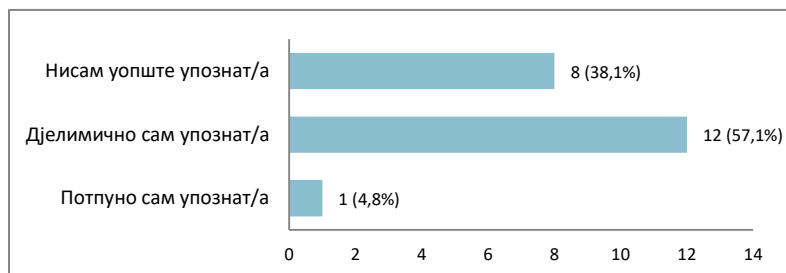
9,5%
анкетираних субјеката је учествовало у креирању уписне политике

Већина анкетираних пословних субјеката (66,7%) није сарађивала са образовним институцијама и нико од анкетираних нема ученике на пракси. Са друге стране, 76,2% анкетираних је спремно примити ученике на практичну наставу и притом им нису потребни додатни капацитети за пријем ученика на практичну наставу. У креирању уписне политике учествовала су само 2 привредна субјекта (9,5%). Такође, већина пословних субјеката (66,7%) је спремно учествовати у процесу образовања одраслих кроз учешће у измјени и/или припреми наставног плана и програма, док је 57,1% спремно учествовати у процесу образовања одраслих кроз обезбјеђивање практичне обуке на радном мјесту. Како би учествовали у програмима обука на радном мјесту, осим заинтересованости школа и ученика, привредним субјектима су потребна углавном финансијска средства за набавку опреме и трошкове (плата, топли оброк, превоз) за

8. ПОТРЕБЕ ЗА ЗЕЛЕНИМ ПОСЛОВИМА

8.1. Ставови о зеленој економији

Са појмом зелене транзиције и њеним утицајем на привреду је потпуно упознато тек 4,8% анкетираних субјеката, док са овим концептом уопште није упознато знатно више анкетираних субјеката – 38,1%. Анкетирани субјекти су највећим дијелом дјелимично упознати са овим концептом - 57,1%.

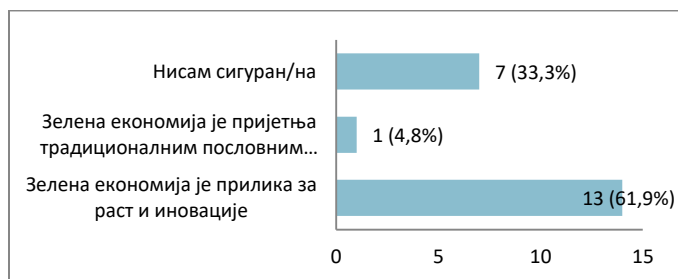
Колико сте упознати с концептом зелене транзиције и њеним утицајем на привреду?

Само 4,8% анкетираних субјеката је потпуно упознато са појмом зелене транзиције, али ипак 61,9% њих сматра да је зелена економија прилика за раст и иновације, док 57,1% сматра да су зелени послови и еколошки одржива занимања веома важни за будућност.

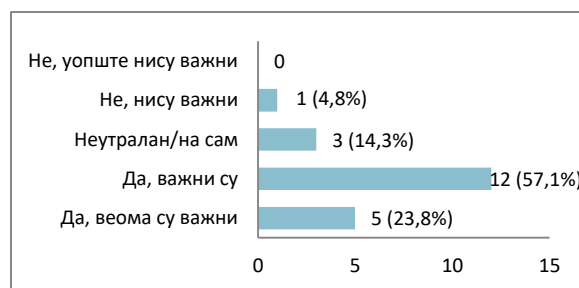
Три најзначајнија подручја зелене економије за подручје општине Нови Град, према мишљењу пословних субјеката, су:

1. Обновљиви извори енергије,
2. Рурални и еко туризам,
3. Органска пољопривреда.

Насупрот томе, већина пословних субјеката (61,9%) сматра да је зелена економија ипак прилика за раст и иновације, док 4,8% сматра да је зелена економија пријетња традиционалним пословним моделима, а 33,3% анкетираних субјеката није сигурно шта да мисли о концепту зелене економије.

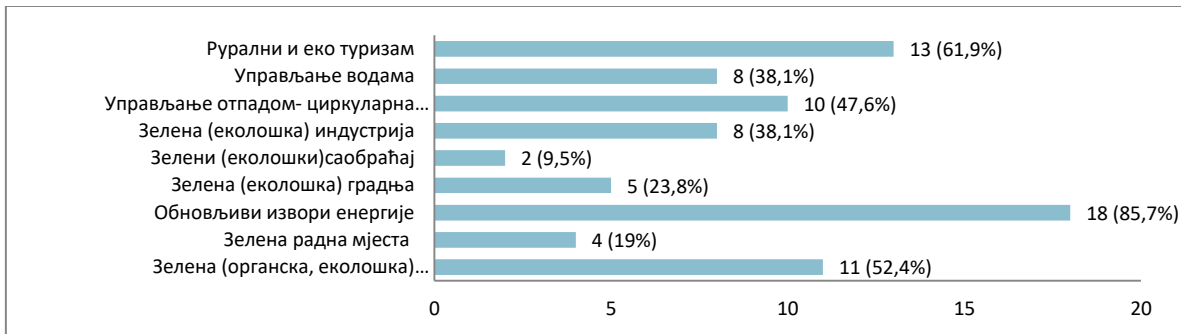
Какво је Ваше мишљење о КОНЦЕПТУ зелене економије?

Да ли вјерујете да су зелени послови и еколошки одржива занимања важни за будућност?

Чак скоро 81% анкетираних субјеката сматра да су зелени послови и еколошки одржива занимања веома важни или важни за будућност, њих 14,3% је неутрално, а 4,8% сматра ови послови нису важни.

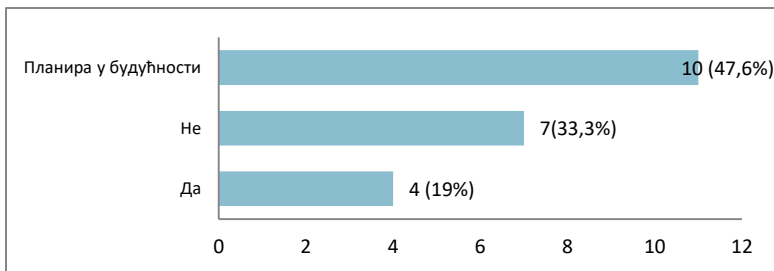
У одговору на питање која су најважнија подручја зелене економије за подручје општине Нови Град, испитаници су имали више алтернатива. На првом мјесту су обновљиви извори енергије, а на другом рурални и еко туризам, док је на трећем мјесту органска пољопривреда. Значајан број испитаника се определио и за управљање отпадом и водама, те за зелену индустрију. Мањи број анкетираних субјеката сматра да су зелени саобраћај, зелена градња и зелена радна мјеста најважнија подручја зелене економије за подручје општине Нови Град

Која су по Вама најважнија подручја зелене економије за подручје општине Нови Град?

8.2. Предузете и планиране активности на трансформацији радних мјеста у зелена радна мјеста

19% испитаника тренутно улаже у истраживање развој, док већина (47,6%) то планира у будућности. Значајан број њих (33,3%) анкетираних не улаже у истраживање и развој.

Да ли Ваше предузеће улаже у истраживање и развој одрживих производа или технологија?

47,6% анкетираних тек планира улагања у истраживања и развој, док нешто више од трећине анкетираних уопште не улаже у истраживање и развој.

Како би постојећа радна мјеста трансформисали у зелена радна мјеста, пословни субјекти су углавном предузели или намјеравају предузети активности на едукацији запослених, одрживој набавци производа и материјала, те активности на промоцији циркуларне економије и рециклаже, као и на коришћењу обновљиве енергије за пословне операције.

На питање које одрживе праксе или иницијативе испитаници тренутно примјењују како би постали одрживији, анкетирани субјекти су могли дати више одговора, а највећи број њих (по 28,6%):

- редовно рециклира папир, картон, пластику и друге материјале,
- побољшава процесе како би смањили отпад у производњи,
- смањује употребу једнократних пластичних производа,
- набавља производе и материјале који су одрживи и еколошки прихватљиви.

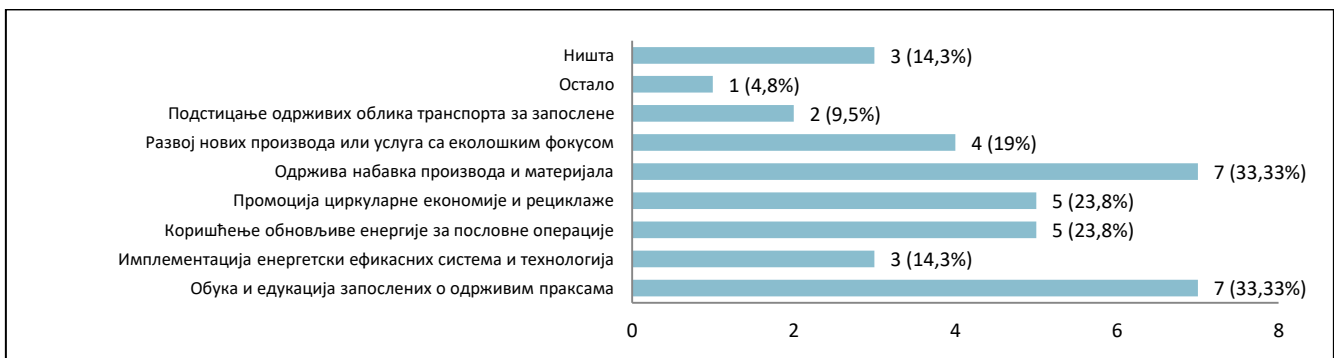
Значајан број анкетираних субјеката (23,8%) оптимизују транспорт и логистику како би се смањила потрошња горива и емисије штетних гасова, а 19% развија нове производе или услуге који су еколошки прихватљиви.

Нико од анкетираних субјеката не донира или волонтира у еколошким и друштвеним пројектима, а занемарљив број њих користи енергетски ефикасну опрему и технологију, користи соларне панеле, учествује у програмима за шумске саднице или смањење емисија CO₂, промовише одрживе праксе код добављача или подстиче запослене да користе јавни превоз, бицикле или дијеле возњу.

Које одрживе праксе или иницијативе Ваше предузеће тренутно примењује како бисте постали одрживији?

Највећи број анкетираних субјеката (по 33,3%) је у циљу трансформације радних мјеста у зелена радна мјеста предузело или намјерава предузети активности на едукацији запослених о одрживим праксама и одрживој набавци производа и материјала. По 23,8% промовише или намјерава промовисати циркуларну економију и рециклажу и коришћење обновљиве енергије за пословне операције. Ништа није и не намјерава предузети 14,3% анкетираних субјеката.

Које кораке сте предузели или планирате предузети како бисте подржали трансформацију радних мјеста у зелена радна мјеста?

8.3. Потреба за зеленим пословима и потребни ресурси за зелену транзицију

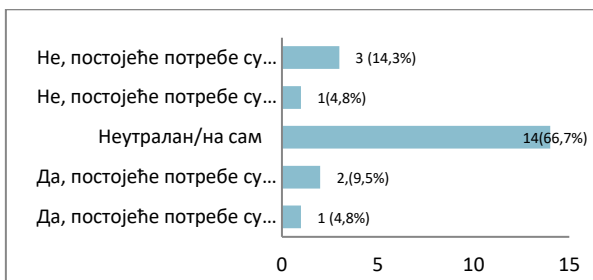
Само 14,3% испитаника сматра да су постојеће потребе за зеленим пословима веома високе или високе. Највећи дио испитаника је неутрално по питању потребе за зеленим пословима (66,7%), њих 19% сматра да нема потребе за зеленим пословима. Оно што је пословним субјектима најпотребније како би успјешно спровели зелену трансформацију јесу финансијска средства- 47,6% анкетираних субјеката сматра да им је најпотребнија

66,7% анкетираних је неутрално по питању потребе за зеленим пословима.

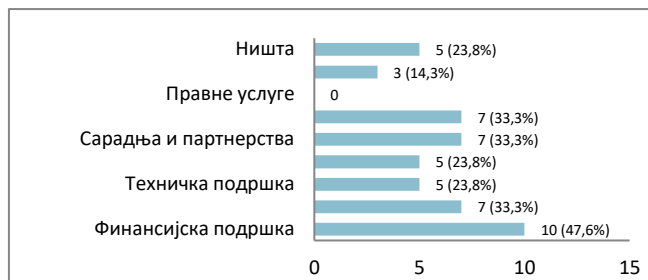
14,3% анкетираних има потребе за зеленим пословима, док **19%** њих то нема.

47,6% анкетираних субјеката сматра да им је за успјешну зелену трансформацију најпотребнија финансијска подршка.

финансијска подршка. Значајном броју анкетираних субјеката је потребна маркетиншка подршка, сарадња и партнерства са другим педузећима, владиним и невладиним организацијама, те обуке и едукације запослених. По 23,8% анкетираних субјеката сматра да им је најпотребнија техничка и законодавна/регулаторна подршка.

Да ли сматрате да у Вашем предузећу тренутно постоји потреба за зеленим пословима?

Које врсте подршке или ресурса су Вам потребни како бисте успјешно спровели зелену трансформацију?

Само мали број субјеката је потпуно упознато са појмом зелене транзиције, али ипак већина њих сматра да је зелена економија прилика за раст и иновације, а да су зелени послови и еколошки одржива занимања веома важни за будућност. Одрживе праксе или иницијативе тренутно примјењује већина субјеката, а исте се односе углавном на рециклажу, смањење отпада, употребу пластичних производа и набавку еколошки прихватљивијих материјала. 19% пословних субјеката тренутно улаже у истраживања и развој, док већина пословних субјеката то тек планира у будућности. Највећи дио пословних субјеката је неутрално по питању потребе за зеленим пословима. Само 14,3% пословних субјеката тренутно има потребе за зеленим пословима, док њих 14,3% таквих потреба нема. За успјешну зелену трансформацију ривредним субјектима су најпотребнија финансијска средства, али и маркетиншка подршка, сарадња и партнерства са другим педузећима, владиним и невладиним организацијама, обуке и едукације запослених, те техничка и законодавна/регулаторна подршка.

9. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

ЗАКЉУЧЦИ

Тржиште рада:

- Код укупног број запослених је у периоду од 2018. - 2023. г. примјетно је да је дошло до пада броја запослених за 2,4% (95 запослених),
- Примјетан је и тренд смањења разлике између броја запослених жена и мушкараца. У току посљедњих 10 година број запослених мушкараца у односу на број запослених жена био је константно већи, међутим 2021. године долази до значајнијег одлива мушке радне снаге у иностранство, тако да је од 2021. године број запослених жена већи од броја запослених мушкараца,
- Највећи број запослених је у подручју трговине, прерађивачке индустрије, саобраћаја, туризма и угоститељства и пољопривреде,
- 90% анкетираних послодаваца очекује повећање броја радника до краја 2026. године,
- Већина привредних субјеката планира нова запошљавања у наредне три године, и то од 5-10 радника по привредном субјекту (укупно 103 радника),
- Највећи број привредних субјеката планира запослити столаре, текстилне раднике, трговце, помоћне раднике, возаче, пекаре, технологе, токаре и браваре, ЦНЦ оператере.
- Квалификациона структура запослених указује на то да више од половине запослених има ССС, док више од четвртине запослених има ВШС и ВСС,
- У протеклих неколико година евидентан је одлазак радне снаге са подручја општине, тако да је у периоду од 2020 -2023. године забиљежено 281 (30,8%) лице мање које тражи запослење,
- У квалификационој структури, односно учешћу појединих степена стручне спреме у укупном броју активно незапослених у 2023. години, радници са ССС и КВ радници чине најбројнију групу - 70,3%. Значајан је и удио НКВ радника који чине 18,2% укупног броја активно незапослених лица, што значи да сваки пети незапослени радник нема никакве квалификације,
- Више од половине анкетираних послодаваца исказало је да новопримљени радници морају пролазити додатне обуке, које се односе углавном на руковање одређеним машинама и производни процес везан за конкретно радно мјесто,
- Већина анкетираних привредних субјеката (76%) је навела да је у протекле 3 године имала проблем са недостатком радне снаге, а главни разлог је недостатак потребних квалификација и одговарајућег радног искуства,
- Број незапослених младих се значајно смањује, тако да је 2023. године било скоро упола мање незапослених младих до 35 година старости у односу на 2020. годину,
- Старосна структура незапослених лица показује велики проценат теже запошљивих група, односно скоро 33,6% незапослених припада старосној групи од 45-60 година (212 лица),
- Насупрот трендовима код свих старосних група, гдје је примјетно опадање броја незапослених, код старосне групе од 60-65 година видљив је тренд пораста броја незапослених ове старосне групе, што је посљедица старења становништва и депопулације.

Образовање:

- Број ученика и студената са подручја општине Нови Град је сваке године све мањи. На тржишту рада постоји тражња за радном снагом одређених квалификација, које на тржишту рада нема. Са друге стране, на тржишту рада постоји понуда лица са квалификацијама, али не постоји довољна тражња

за радном снагом тих квалификација. Недостатак радника и релевантност њихових квалификација за потребе локалне привреде постаје све већи проблем, посебно за прерађивачку индустрију,

- Неусклађеност понуде и потражње на тржишту рада једно је од највећих ограничења за раст и запошљавање на подручју општине,
- Већина анкетираних пословних субјеката (66,7%) није сарађивала са образовним институцијама и нико од анкетираних нема ученике на пракси. Са друге стране, 76,2% анкетираних је спремно примити ученике на практичну наставу и притом им нису потребни додатни капацитети за пријем ученика на практичну наставу. У креирању уписне политике учествовала су само 2 привредна субјекта (9,5%),
- За обезбјеђивање практичне обуке на радном мјесту анкетирани пословни субјекти навели да им је потребно: додатна опрема за унапређење пословања, новчана надокнада за практичара, обезбјеђење средстава за трошкове (плата, топли оброк, превоз) за оне који су на обуци, подстицајна средства и боља сарадња са школом и ученицима.

Зелена економија:

- Криза везана уз климу и животну средину постаје све озбиљнија, а излаз из ове ситуације је озелењавање привреде, чиме се стварају висококвалитетна зелена радна мјеста, чиме се истовремено боримо против незапослености, климатских промјена и деградације животне средине,
- Развој образаца одрживе производње и потрошње омогућава стварање сасвим нових радних мјеста или пак претварање постојећих радних мјеста у висококвалитетна зелена радна мјеста. То је могуће у свим секторима: од истраживања до производње, дистрибуције и одржавања. То је посебно изражено у новим секторима високих технологија везаних уз обновљиву енергију, у традиционалним индустријама као што су производња добара и грађевинарство, те у пољопривреди и шумарству. Зелена су радна мјеста лако остварива и у услужним секторима као што су угоститељство, туризам и саобраћај, а нове се могућности отварају и у подручју образовања,
- Све могућности зеленог запошљавања могу се искористити само ако дугорочни законодавни и финансијски оквир гарантује одрживо улагање и охрабрује иновације,
- Општина Нови Град, с обзиром на богатство природним ресурсима и број субјеката на подручју општине који су значајни за зелену економију, има потенцијал за транзицију ка зеленој економији, која према савременим трендовима има највише потенцијала за одрживи развој и нова запошљавања,
- Са појмом зелене транзиције и њеним утицајем на привреду је потпуно упознато тек 4,8% анкетираних субјеката, док са овим концептом уопште није упознато знатно више анкетираних субјеката – 38,1%. Анкетирани субјекти су највећим дијелом дјелимично упознати са овим концептом – 57,1%,
- Већина пословних субјеката (66,7%) сматра да је зелена економија ипак прилика за раст и иновације, док 33,3% анкетираних субјеката није сигурно шта да мисли о концепту зелене економије,
- Скоро 81% анкетираних субјеката сматра да су зелени послови и еколошки одржива занимања веома важни или важни за будућност,
- Анкетирани пословни субјекти су као најважнија подручја зелене економије за подручје општине Нови Град истакли: обновљиви извори енергије, рурални и еко туризам, органска пољопривреда, управљање отпадом и водама и зелена индустрија,
- 52,4% анкетираних тек планира улагања у истраживања и развој, док нешто више од трећине анкетираних уопште не улаже у истраживање и развој,
- Како би постојећа радна мјеста трансформисали у зелена радна мјеста, пословни субјекти су углавном предузели или намјеравају предузети активности на едукацији запослених, одрживој набавци производа и материјала, те активности на промоцији циркуларне економије и рециклаже, као и на коришћењу обновљиве енергије за пословне операције,

- Само 14,3% испитаника сматра да су постојеће потребе за зеленим пословима веома високе или високе. Највећи дио испитаника је неутрално по питању потребе за зеленим пословима (66,7%), њих 19% сматра да нема потребе за зеленим пословима,
- Оно што је пословним субјектима најпотребније како би успјешно спровели зелену трансформацију јесу финансијска средства- 47,6% анкетираних субјеката сматра да им је најпотребнија финансијска подршка маркетиншка подршка, сарадња и партнерства са другим педузећима, владиним и невладиним организацијама, обуке и едукације запослених, те техничка и законодавна/регулаторна подршка,
- Зелена транзиција сложен је и скуп процес за који је потребна подршка институција и образовног система да се створе кадрови који могу да проводе овај процес у привредним субјектима као и да се обуче експерти који би помагали привредним субјектима.

ПРЕПОРУКЕ

Анализа тржишта рада и потребе за радном снагом на подручју општине Нови Град има за циљ да допринесе смањењу јаза између понуде и потражње радне снаге, као и унапређењу локалних политика тржишта радне снаге како би се повећала запосленост и конкурентност привреде. Анализа је идентификовала одређене недостатке и проблеме на тржишту радне снаге, а како би се они превазишли неопходно је предузети следеће:

1. Усклађивање уписне политике средњих школа са потребама привреде:

- Укључивати што већи број пословних субјеката код креирања уписне политике,
- Спроводити активности у правцу прилагођавања уписне политике потребама тржишта рада, повећања удјела практичне наставе и промоције производних струка,
- Уводити нове образовне профиле у средње школе у складу са потребама привреде,
- Спроводити програме додатне преквалификације и доквалификације,
- Сертификовати Средњошколски центар „Ђуро Радмановић“ за обуке оспособљавања за занимања која су потребна привреди,
- Развити стручне праксе у систему средњег образовања- опремање кабинета за извођење стручне наставе и обезбјеђивање стручне праксе код послодаваца,
- Подршка ученицима на дефицитарним занимањима-додјела стипендија и субвенционисање превоза,
- Организовати посјете ученика привредним субјектима као потенцијалним послодавцима,
- Организовати презентације пословних субјеката као потенцијалних послодаваца у школама,
- Организовати презентације средњих школа у основним школама,
- Анкетирати ученике деветих разреда основне школе у циљу прикупљања информација коју средњу школу ученици желе да упишу, које занимање и у којем мјесту,
- Анкетирати привредне субјекте о потребама за радном снагом.

2. Финансијска и нефинансијска подршка локалној привреди:

- Реализовати програме подршке за samozapošljavanje и новоосноване привредне субјекте,
- Реализовати програме подршке за привредне субјекте која унапређују производни процес, купују нове машине и опрему,
- Реализовати програме подршке за маргинализоване групе,
- Реализовати годишње програме подстицаја за развој пољопривредне производње,

- Увести подстицаје за развој туризма - подршка инвестицијама у туризму на нивоу општине, унапријеђење квалитета туристичке понуде, регистрација нових дјелатности за пружање услуга у туризму и нова запошљавања,
- Пружити подршку привредним субјектима за одлазак и представљање на привредним сајмовима,
- Улагати у предузетничку инфраструктуру- уређење ИЗ Пољавнице, промоција и привлачење инвеститора у индустријску зону,
- Организовати обуке за пољопривредне произвођаче, пружаоце услуга у области туризма и пословне субјекте у прерађивачкој индустрији.

3. Стварање стимулативног амбијента за зелену транзицију и подршка зеленим запошљавањима:

- Спровести анализу ресурса општине како би се идентификовали потенцијални сектори за зелена запошљавања, укључујући обновљиве изворе енергије, одрживу пољопривреду, екотуризам и рециклажу-циркуларну економију,
- Развијати политичку промоцију трговине дијаспоре и програма туризма за дијаспору,
- Креирати програм подршке за зелене стартапове, укључујући менторство, приступ финансирању и радне просторе,
- Подстицати предузећа да добију зелену сертификацију како би се повећала њихова конкурентска предност на тржишту и побољшала свијест о одрживости,
- Организовати обуке, радионице и програме образовања како би се радна снага оспособила за зелена занимања и стицала потребне вјештине,
- Организовати радионице, семинаре и обуке о предностима зелене економије и потенцијалним пословним приликама и информисање привредних субјеката о актуелним трендовима, законима и подстицајним мјерама у вези са зеленим пословањем,
- Дефинисати политике које пружају подстицаје привредним субјектима која стварају радна мјеста у зеленим секторима, укључујући субвенције за запошљавање и подршку привредним субјектима.

Број: 03/13-052-8/24

Датум: 13.03.2024.

НАЧЕЛНИК ОПШТИНЕ

Мирослав Дрљача, дипл.инж.шум

ОДСЕК ЗА УПРАВЉАЊЕ РАЗВОЈЕМ

+387 52 720 466

projekti@opstina-novigrad.com

ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ПРИВРЕДУ И ПОЉОПРИВРЕДУ

+387 52 720 460

miroslava.pasic@opstina-novigrad.com